

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 18–19 травня 2017 року)

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2017

забезпечення умов, при яких може бути реалізоване право на захист власного життя та життя інших людей від протиправних посягань за допомогою зброї. Саме виходячи із об'єктивної реальності, умов, які продиктовані кожній людині сучасним світом, стає зрозуміло, що легалізація зброї цивільного призначення сьогодні є доцільною.

Отже, легалізація зброї цивільного призначення у наш час – це гарантія для кожного громадянина, що його життя, здоров'я та власність захищені. Зброя в руках законослухняного громадянина є лише інструментом, що навчить суспільство цінувати життя та основні цінності, притаманні вільній людині цивілізованого демократичного світу, як це має місце у таких високорозвинених країнах, як Сполучені Штати Америки, Швейцарія, Чехія та інші, спосіб та рівень життя в яких є взірцем для сучасної людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Minutemen [Electronic resource] // US History.org. – 2017. – Access mode: <http://www.ushistory.org/people/minutemen.htm>.
2. The Bill of Rights [Electronic resource] // National Archives. – 2017. – Access mode: <https://www.archives.gov/founding-docs/bill-of-rights>.
3. District of columbia et al. V. Heller certiorari to the united states court of appeals for the district of columbia circuit No. 07–290. Argued March 18, 2008-Decided June 26, 2008 [Electronic resource] // Supreme Court Of The United States. – 2017. – Access mode: <https://www.supremecourt.gov/opinions/07pdf/07-290.pdf>.
4. Діденко С. В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні: дис. ... кандидата юрид. наук / С. В. Діденко. – Київ, 2016. – 443 с.

ЮРИДИЧНІ ФАКТИ В МЕХАНІЗМІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ:

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Яковлєва Я. С.

Студентка I курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Чернадчук В. Д.

д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін та фінансового права

ННІ права

Сумського державного університету

Правові норми, закріплюючи правила поведінки суб'єктів суспільних відносин, неспроможні самостійно спричинити їх виникнення, зміну чи припинення. Вони є

встановленою можливістю, а точніше, передумовами виникнення та розвитку правовідносин, реальне ж їх виникнення, зміна та припинення можливі лише за наявності юридичних фактів.

Юридичні факти в теорії права досліджувалися в працях С. С. Алексєєва, С.М. Братуся, В.П. Грибанова, О.С. Іоффе, В.Б. Ісакова, С.Ф. Кечек'яна, О.О. Красавчикова, Ю.К. Толстого, Р.Й. Халфіної та інших. У теорії фінансового права юридичні факти розглядалися в працях Л.К. Воронової, М.В. Карасьової, Ю.О. Крохіної, М.П. Кучерявенка, Н.І. Хімічевої, В.Д. Чернадчука та ін. У працях цих науковців юридичні факти досліджуються як самостійні елементи правової реальності (дійсності), а також у механізмі правового регулювання суспільних відносин.

Незважаючи на чисельність наукових праць, присвячених проблематиці юридичних фактів, вона не втратила наукового інтересу внаслідок її актуальності та багатоаспектності, а також процесу накопичення нових знань, що спонукає дослідників до уточнення, а в деяких випадках і перегляду тих чи інших підходів при з'ясуванні механізму правового регулювання суспільних відносин і розвитку правовідносин. При цьому, як пише С.А. Зінченко, „важливо підкреслити логіку самого пізнання, завдяки якому “уявно конкретне” при правовому опосередкуванні суспільних відносин встановлюється поступово, крок за кроком. Відбувається природний процес переходу від “абстрактного” до того чи іншого рівня “конкретного” [1, с. 1–2].

Юридичні факти - це одна з основних проблем юридичної практики. Невірна оцінка фактів веде до того, що одним обставинами не надають належного правового значення, а іншим приписуються не властиві їм якості. Уміння працювати з фактами є необхідним елементом загальної правової культури. Проблема юридичних фактів має чітко виражений практичний аспект: у правотворчій діяльності ця проблема полягає в їх правильному підборі та чіткій фіксації у нормативно-правових актах, а у правозастосовчій – в їх встановленні, яке означає його доказування [2, с. 196].

Актуальність даної теми обумовлена тим, що юридичні факти займають центральне місце в механізмі правового регулювання.

У сучасних наукових працях юридичні факти визначаються як передбачені гіпотезою правової норми або конкретні (соціальні) обставини, з настанням яких виникають, змінюються або припиняються правові відносини [3, с. 483], або як вольові акти, які породжують, змінюють чи припиняють конкретні правовідносини (права й обов'язки) [1, с. 93]. Разом з тим існують визначення юридичних фактів “як таких явищ об'єктивної дійсності, що мають здатність до юридичної оцінки, яка є основою для висновку про можливість застосування норми” [4, с. 477]. Виходячи із наведених вище

положень, можна вважати, що не кожне об'єктивне явище має правову складову, а лише те, яке підпадає під нормативно визначені ознаки. Гіпотеза правової норми встановлює лише ті основні ознаки, які дають можливість провести правову кваліфікацію типових явищ, що існують у суспільному бутті і набувають значення юридичного факту, охоплюючи усі типові нормативно визначені ознаки, тобто коли ознаки явища є співвідносними з визначеними гіпотезою правової норми. Унаслідок такого ототожнення робиться висновок про можливість реалізації суб'єктивних прав та обов'язків, встановлюється правовий зв'язок, відбувається виникнення правовідношення. Тому запропоноване визначення, як вірно звертає увагу В.Д. Чернадчук, не є завершеним, оскільки призначення юридичного факту полягає не лише у висновку про можливість застосування норми, а й у її застосуванні [5, с. 289].

У визначенні поняття юридичного факту поєднують два нерозривно пов'язані моменти – матеріальний і юридичний. З одного боку, ним є явище дійсності – дія або подія (реальний факт – матеріальний аспект), а з іншого – передбачений правовою нормою факт, обставина чи явище, що породжує відповідні правові наслідки, і тому такий факт, обставина чи явище є не просто фактом реальним, а фактом юридичним. Зазначене дозволяє говорити про подвійну природу юридичного факту: як факту-реальності та факту-моделі, що вплинуло на розуміння юридичних фактів як у теорії права, так і в галузевих юридичних науках.

Юридичні факти, забезпечуючи реалізацію нормативної моделі правовідносин або правосуб'єктності, не змінюють їх ані в обсязі, ані в змісті, оскільки вони (моделі та правосуб'єктність) є мірою можливої поведінки постійної дії. Правосуб'єктність, пише В.Д. Чернадчук, є правовою можливістю суб'єкта права, у той час як нормативна модель правовідношення є правилом поведінки, встановленим нормами права. Конкретизація встановленої правовою нормою моделі поведінки відбувається за схемою: правова норма (нормативно встановлена модель поведінки) – правосуб'єктність (правова можливість реалізації поведінки) – юридичний факт (підстава реалізації моделі та можливості) – конкретне правовідношення (реалізація правової моделі в поведінці). Ступінь конкретизації правовідносин і юридичних фактів як їх підстав, акцентує увагу В.Д. Чернадчук, може бути різною у зв'язку з можливостями розвитку власне правовідносин, а також реалізацією суб'єктивних прав та обов'язків, що становлять їх юридичний зміст. Однак у будь-якому разі йдеться про індивідуалізованих суб'єктів, їх права та обов'язки, яких вони набувають, вступаючи у правові зв'язки. Сутністю ж майбутніх правових зв'язків суб'єктів є юридичні факти, які трансформують правосуб'єктність і правові норми у відповідну сферу суспільної діяльності, породжуючи,

змінюючи чи припиняючи відповідні галузеві правовідносини [5, с. 290-291].

Юридичні факти переводять абстрактні суб'єктивні права та обов'язки у правову реальність, приводячи в дію механізм їх реалізації. Як опосередковуючий елемент між приписами правових норм та їх перетворенням у конкретні індивідуалізовані суб'єктивні права та обов'язки, юридичний факт наповнює змістом закріплені правовою нормою абстрактні, родові права та обов'язки, створює перехід від їх загальної моделі, зафіксованої в правовій нормі, до конкретної моделі, втіленої у правовідносинах [6, с. 154]. Виходячи із наведеного положення, уявляється, що внаслідок виникнення між суб'єктами права, породженого юридичним фактом, правового зв'язку, вони набувають нової якості – стають суб'єктами правовідносин, а суб'єктивні права та обов'язки втілюються в їх поведінці. Таким чином, можна вважати, що юридичні факти створюють перехід від правової абстракції (правової моделі), визначеної правовими нормами, до правової реальності, якою є правовідносини.

В юридичній літературі звертається увага на реалізацію юридичними фактами певних функцій у механізмі правового регулювання суспільних відносин. Якщо узагальнити та звести наукові погляди, то можна вважати, що юридичні факти виконують такі функції [7, с. 86-89]:

– правоустановчу функцію, сутність якої полягає у заснуванні правовідносин відповідно до умов, визначених гіпотезою правової норми шляхом трансформації встановленої правової моделі правовідносин у реальні правовідносини;

– конструктивну функцію, сутність якої полягає у конструюванні моделі правовідносин, залежно від різних обставин і втілення цієї конструкції у суспільне буття;

– гарантійну функцію, сутність якої полягає у забезпеченні розвитку регулятивних правовідносин, а у випадку відхилень – застосування заходів впливу щодо приведення цих правовідносин у відповідність до встановленої правовими нормами моделі;

– інформаційну функцію, сутність якої полягає у доведенні до свідомості суб'єктів права тих обставин, які призводять до юридичних наслідків, у їх однаковому розумінні та формуванні правосвідомості суб'єктів права;

– прогностичну функцію, сутність якої полягає у тому, що суб'єкт права з високим ступенем ймовірності може передбачити ті наслідки, які можуть настати, якщо він своїми діями матеріалізує нормативну модель юридичного факту.

Підсумовуючи наведені міркування, можна зробити деякі узагальнення та висновки. По-перше, специфіка юридичних фактів визначається предметом правового регулювання відповідної галузі права. Для більшості галузей права властивою є

множинність юридичних фактів, які у сукупності утворюють юридичний склад. По-друге, головним завданням юридичних фактів у правовому регулюванні є забезпечення виникнення, зміни та припинення правовідносин, оскільки кожен юридичний факт спричиняє певні правові наслідки. По-третє, співвідношення різних видів юридичних фактів, модифікація кожного з них відображає особливості кола суспільних відносин, які регулюються нормами відповідної галузі права. В цьому і проявляється єдність та диференціація правового регулювання суспільних відносин, що зумовлена специфікою окремих видів суспільних відносин. Встановлення єдності системи юридичних фактів та особливостей співвідношення різних їх видів та модифікацій в окремих галузях права дає можливість побачити та усвідомити єдність й різноманіття в системі правового регулювання та визначити умови виникнення, зміни та припинення правовідносин у кожній галузі права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зинченко С. А. Юридические факты в механизме правового регулирования : [монографія] / Зинченко С. А. – М. : Волтерс Клувер, 2007. – 152 с.
2. Актуальні проблеми держави і права : збірник наукових праць. Вип. 42 / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін. ; відп. за вип. Ю. М. Оборотов. – Одеса : Юридична література, 2008. – 276 с.
3. Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. – К. : Вид-во “Українська енциклопедія” імені М. П. Бажана, 1998–2004. – Т. 6: С–Я. – 2004. – 765 с.
4. Чеговадзе Л. А. Структура и состояние гражданского правоотношения : [монографія] / Чеговадзе Л. А. – М. : “Статут”, 2004. – 542 с.
5. Чернадчук В.Д. Бюджетні правовідносини в Україні: теорія, практика та перспективи розвитку : дисс. доктор. юрид. наук : 12.00.07 / Чернадчук Віктор Дмитрович. – Київ, 2010. – 419 с.
6. Карасева М. В. Финансовое правоотношение : [монографія] / Карасева М. В. – М. : НОРМА, 2001. – 288 с.
7. Чернадчук В.Д. Окремі проблеми юридичних фактів у бюджетному праві // Прокуратура, людина, держава. – 2004. - № 7. – С. 84-91.